

Valtuustoaloite: Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen saatavuus ja lähipaikkaperiaate Pohjanmaalla

Paljon on muuttunut viime vuosina ikäihmisten asumispalveluissa. Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelustrategiassa painopiste on siirtynyt ympärivuorokautisesta palveluasumisesta entistä enemmän kohti kotiin vietäviä palveluja sekä yhteisöllistä asumista. Tämä on perusteltua niin kauan kuin ikäihmisen toimintakyky riittää kyseisiin palveluihin. On tärkeää, että ikäihmisten oikeudet, elämänlaatu ja turvallinen arki turvataan muutosten keskellä.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja kohdennetaan ensisijaisesti eniten hoivaa tarvitseville asiakkaille yhtenäisten kriteerien mukaisesti. Jos ympärivuorokautisia palveluasumispaikkoja ei ole riittävästi kohtuullisella etäisyydellä, ikäihmisen ja hänen läheistensä arjesta voi tulla kohtuuttoman vaikeaa. On vältettävä tilanteita, joissa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ikäihmiset joutuvat kohtuuttoman pitkäksi aikaa kauas omalta kotipaikkakunnaltaan ja läheisverkostostaan. Ikäihmisten palveluissa tulisi huomioida hoidon tarpeen lisäksi myös läheissuhteiden säilyminen, omaisten osallistumismahdollisuudet sekä puolisoiden oikeus yhteyteen ja läheisyyteen.

Vaikka valtuustolle raportoidaan esimerkiksi osavuosisikatsauksissa keskimääräisistä jonotusajoista, olisi tilannetta syytä seurata nykyistä tarkemmin. Jonotusajat vaihtelevat alueittain ja kunnittain. Meneillään olevien muutosten vuoksi valtuusto tarvitsee päätöksenteon tueksi laajemman kokonaiskuvan ikäihmisten tilanteesta. Lisäksi ikäihmisten omat näkemykset palveluista, kriteereistä, muutoksista ja jonotilanteesta tulee ottaa huomioon.

Jonotilanteen selvittäminen on tärkeää myös taloudellisista syistä. Taloudellisesti haastavina aikoina ei ole tarkoituksenmukaista pitää jatkohoitopaikkaa odottavia potilaita pitkään yleislääketieteen osastoilla, mikäli heidän tarpeitaan vastaava ympärivuorokautisen palveluasumisen paikka puuttuu.

Edellä olevan perusteella esitämme, että Pohjanmaan hyvinvointialue:

1. laatii valtuustolle ajantasaisen kokonais selvityksen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärästä, käyttöasteesta sekä jonotilanteesta kunnittain ja alueittain. Selvityksessä on huomioitava myös ikäihmisten kokemukset asumispalveluista osallistamalla ikäihmisiä ja/tai heidän läheisiään.
2. vahvistaa lähipaikkaperiaatetta siten, että asiakas sijoitetaan ensisijaisesti omaan kotikuntaansa tai sen välittömään läheisyyteen silloin, kun se on asiakkaan hoidon, hyvinvoinnin ja läheisverkoston kannalta tarkoituksenmukaista.

Fullmäktigemotion: Tillgången till serviceboende med heldygnsomsorg för äldre och närhetsprincip

Mycket har förändrats under de senaste åren inom boendeservice för äldre. I Österbottens välfärdsområdes servicestrategi har tyngdpunkten flyttats från serviceboende med heldygnsomsorg allt mer mot hemvård och gemenskapsboende. Detta är motiverat så länge

den äldre personens funktionsförmåga räcker till för dessa tjänster. Det är viktigt att de äldres rättigheter, livskvalitet och en trygg vardag säkerställs i samband med förändringarna.

Platser inom serviceboende med heldygnsvård riktas i första hand till de klienter som har det största vårdbehovet enligt enhetliga kriterier. Om det inte finns tillräckligt med platser inom serviceboende med heldygnsvård på rimligt avstånd kan vardagen bli orimligt svår för den äldre och dennes närstående. Det bör undvikas situationer där de mest sårbara äldre tvingas vistas under orimligt lång tid långt från sin hemkommun och sitt nätverk av närstående. Inom äldreomsorgen bör man beakta inte bara vårdbehovet, utan även bevarandet av närstående relationer, de anhörigas möjligheter att delta samt makars rätt till gemenskap och närhet.

Även om fullmäktige får information om exempelvis genomsnittliga väntetider i delårsrapporter, finns det skäl att följa situationen mer noggrant än i dag. Väntetiderna varierar mellan områden och kommuner. Med tanke på de pågående förändringarna behöver fullmäktige ett mer heltäckande underlag om situationen för äldre som stöd för beslutsfattandet. Dessutom bör de äldres egna synpunkter på tjänster, kriterier, förändringar och köläget beaktas.

Att utreda köläget är också viktigt ur ett ekonomiskt perspektiv. I ekonomiskt utmanande tider är det inte ändamålsenligt att patienter som väntar på fortsatt vård vistas länge på allmänmedicinska avdelningar, om det saknas en plats inom serviceboende med heldygnsvård som motsvarar deras behov.

Med stöd av det ovanstående föreslår vi att Österbottens välfärdsområde:

1. tar fram en aktuell helhetsutredning för fullmäktige över antalet platser inom serviceboende med heldygnsvård, beläggningsgrad samt köläge per kommun och område. Utredningen ska även beakta de äldres erfarenheter av boendeservice genom att involvera äldre och/eller deras närstående.
2. stärker närhetsprincipen så att klienten i första hand placeras i sin egen hemkommun eller i dess omedelbara närhet, när detta är ändamålsenligt med tanke på klientens vård, välbefinnande och nätverk av närstående.

Johanna Sjöberg
19.5.2026